

TÁRSADALOM.

ZSIDÓ KÖZKÖNYVTÁR.

Azon kulturintézetek közt, melyekre minden modern társadalomnak szüksége van, első sorban áll a könyvtár. Minden tudományos szakkör arra törekedik, hogy szellemi kincseit központosítsa és hozzáférhetővé tegye. Nem elégszik meg az általános könyvtárakkal, mert ezek tág terük természeténél fogva specziális szakoknál teljességre nem törekedhetnek. A zsidó irodalomra azonban, habár az általános emberi szellem alkotó része, ügyet egyáltalában nem vetnek. Ennek a jelenségnek okait nem kutatjuk, mert az ok ismerete a való tényen úgy sem változtat és belátható időben úgy sem fog változtatni. A tény az, hogy a zsidó irodalom hazánkban sehol összegyűjtve nincs és nincs egyelőre remény arra, hogy a British Muzeum, a Bodlejana, a pétervári császári könyvtár s más hasonló intézet példája hazánkban e tekintetben követőre akadjon.

Ezeket az intézeteket nem zsidó érdek, hanem az általános kultúra szempontja vezette, mert a zsidó irodalom régiségénél és terjedelménél fogva a világirodalomnak tekintélyes alkatrésze. Kezdetei az őskorba nyúlnak vissza és fiatalabb termékei is öregebbek az európai kulturnépeknél. Hazája az egész kulturvilág, mert a zsidó nép harmadfélezer év óta a kulturországokban tartózkodott, szabatosabban szólva, szellemi termékei ezekben az országokban keletkeztek. Tér és idő, a különféle kulturákkal való kapcsolat és egyéb körülmények specziális érdekességet kölcsönöznek ép ezen irodalomnak és az emberi szellem oly megnyilatkozásai tanulmányozhatók rajta, a milyenek máshol nem találhatók.

Ezen tulajdonságainál fogva a zsidó irodalom, mint régi kulturtényező, általános figyelmet érdemelne. Tényleg azonban a létezéséről sem tudnak és a legműveltebbek is azt hiszik, hogy tisztára theológiai irodalom. Saját köreinkben sem áll a dolog sokkal kedvezőbben. Hogy az összes tudományok története bő anyagot meríthet a zsidó irodalomból, azt elhinni sem hajlandók, hisz nem tudják, hogy csupán a régibb héber könyvek száma meghaladja a 20.000-et. Hát még a nem héber nyelvű és a zsidókra vonatkozó egyéb iratok?

Ez a szellemi kincs, eleink dicső öröksége, parlagon hever, mert nincs elég munkása és nincs kellő közönsége. Tudjuk, hogy több oldalról ébresztgetik az érdeklődést, de a kielégítő siker előfeltétele az, hogy az irodalmi és egyéb eszközök legalább egy helyen feltalálhatók legyenek. Központot kell teremteni, hol a zsidóság multjára és jelenére vonatkozó irodalmi és egyéb eszközök rendelkezésre álljanak a tudós kutatóknak és egyéb érdeklődőknek. Ily tudományos könyvtár ma még a nagy cél és jelentőséghez képest felette csekély összegekkel teremthető elő: valamely előkelő klub egy esti kártyaveszteségéből kétszer is kitelik.

A tudományról úgy ahogy gondoskodva lévén, — a magyar tudományos akadémia zsidó kéziratokkal is rendelkezik Kaufmann Dávid hagyatékából — az általunk javasolt könyvtár célja erre az első pontra nézve a tökéletesítés volna. Teljesen új feladat vár reá a művelt közönség szélesebb rétegeinek kielégítésénél. Alkalmat kell adni a szakkörökön kívül álló modern embereknek arra, hogy a zsidóságról és a zsidókról tájékozódhassanak. A régiek az akkori igényekről bőven gondoskodtak. Minden kis helyen volt béth-hamidras, hol összejöttek és együtt »tanultak«, a tanulatlanok részére pedig minden nap előadásokat tartottak. Ez a módja az önművelésnek legalább kétezer évig tartott, mert a jesiva nemcsak a bócherek iskolája volt, hanem az egész községé. A zsidó tanulási vágy innen eredt és innen táplálkozott. Az intézményt a kor szükségletei teremtették meg és ezeknek megfelelő volt. A példátlan gyors kulturváltozás ezt az intézményt elgázolta és helyébe korszerű más intézményeket kell állítani. Ezek között pedig célirányosnak első sorban nagy, modern könyvtár mutatkozik, amely a műveltek tudásvágyát kiszolgálni képes.

A népről is gondoskodni kell, amint azt korunkban minden irányban teszik. A népkönyvtárak különösen külföldön nagyon elterjedtek és áldásosan működnek. Itt-ott zsidó népkönyvtárak is keletkeztek. Ha a kultúra rombolásait beengedtük, vezessük be építő eszközeit is: fogadjuk el a jót is. Adjunk alkalmat a népnek, hogy a pusztuló régi helyett új módra művelődhessék. Szoktassuk rá a zsidó olvasmányra. Ennek nincs hatásosabb eszköze, mint a modern követelményeknek minden irányban megfelelő nagy zsidó könyvtár, amely állandóan rendelkezésre áll.

Három irányban szolgálná ez a zsidóság ügyét: emelné a tudományosságot, gyarapítaná a zsidó ismeretekkel bíró műveltek számát és terjesztené a zsidó nép kebelében a zsidó ismereteket és lelkesedést. Fővárosunkban egy emberöltő óta ez alkalommal nem részletezendő körülmények folytán hiveink lelkiileg éheznek: templomba sem juthatnak, a mikor akarnak. A szellemi inség is bántja őket, jó volna egy Chevra Kadisa a szellemiek számára is. Nagy bajaink vannak. Nincs felekezet, amely annyi ostromnak, korrumpálásnak, kísértésnek van kitéve, mint a mienk. Állandó és erős munka kell ahhoz, hogy a rombolást megakadályozzuk. Erre pedig a modern kultúra és az ősi zsidó tudásvágy követelte belső művelődés az egyik alkalmas eszköz. Vegyék kezükbe ezt az égetően sürgetős ügyet az illetékes tényezők vagy lelkes magánosok. Megérdemli a fáradságot és az erkölcsi eredmény busás jutalommal fog szolgálni.

A FELEKEZETI EGYSÉG.

A hazai modern zsidóság azon álláspontja, hogy a zsidóság csak egy felekezetet alkot, a magyar kormányok által mindig respektáltatott, mert ezt az álláspontot foglalta el minden időben a magyar törvényhozás is. Megczáfolhatatlanul bizonyította a felekezeti egységet több ízben az Országos Iroda, utoljára abban az Emlékiratban, melyet a községkerületi elnökök *Apponyi Albert* gróf vallás- és közoktatásügyi miniszternek adtak át. (Folyóiratunk 1906. évf. 219—232.) Ezt a kérdést aktuálissá tették *Lukács György*,